

Hans Skifter Andersen

Rumlig koncentration af etniske minoriteter i Danmark

Som i andre lande er der i Danmark i takt med indvandringen opstået byområder med en stor andel etniske minoriteter og få danskere. I den internationale litteratur om etnisk segregation peges der på tre hovedårsager til dette: indvandrerens adfærd, de "indfødtes" adfærd og segregeringsmekanismer på boligmarkedet. I Danmark hænger koncentrationen både sammen med forholdene på boligmarkedet og med, at danskerne fravælger byområder med mange etniske minoriteter. Koncentrationen fandt især sted i 1990'erne og er stagneret efter år 2000. Der er tre årsager til denne udvikling: at indvandringen har ændret karakter mod flere arbejdskraftindvandrere og færre familiesammenførte og asylsøgere, at kommunerne gennem bypolitikken har påvirket tilflytningen til de indvandrer-tætte områder, og at mange af de tidligere indvandrede har forladt den almene sektor og områderne. Udviklingen er i overensstemmelse med den såkaldte "Spatial assimilation" teori, som tilsiger, at nye indvandrere ved indvandringstidspunktet bosætter sig i byområder med et stærkt etnisk socialt netværk, men at de over tid forlader disse områder igen. Artiklen er baseret på et longitudinelt studie af etniske minoriteters bosætning i Danmark siden 1985.

Søgeord: etnisk rumlig koncentration, opholdstid, integration.

Inæsten alle lande i Nordeuropa har der været en vækst i antallet af flygtninge og indvandrere gennem de sidste 25 år, og en tendens til, at disse etniske minoriteter er bosat i bestemte dele af byerne – først og fremmest i socialt boligbyggeri.

Herved er der opstået en række byområder med en lille andel af beboere fra det pågældende land og med mange beboere fra forskelle indvandrerlande. Boligområder med en stor andel af etniske minoriteter kan derfor betegnes "multietniske byområder", eftersom der i Danmark ikke findes byområder, hvor flertallet udgøres af én bestemt gruppe.

Internationale undersøgelser viser, at den rumlige fordeling af indvandre- re i mange lande afviger en del fra den indfødte befolknings, og at der også er markante forskelle mellem forskellige etniske grupper (se fx. Musterd 1998 og 2005, Johnston et al. 2002, Finney 2002, Fong & Chan 2010, Skifter Andersen 2006a). I Danmark finder man undersøgelser af den etniske segregation og koncentration foretaget af Damm og Schultz-Nielsen m.fl. (2006) og af Skifter Andersen (2005).

I den internationale forskningslitteratur, som især stammer fra Nordame- rika, er et dominerende tema, om der med tiden sker ændringer i indvandre- res bosætning efter indvandringstidspunktet, og om dette har en sammen- hæng med deres økonomiske, sociale og kulturelle integration i deres nye hjemland. Ifølge den amerikanske, såkaldte økologiske, teoretiske byforsk- ningstradition, som hører til den såkaldte Chicagoskole (Park 1925, Alba & Nee 1997), er den rumlige lokalisering af indvandrere en afspejling af graden af deres sociale og økonomiske integration i samfundet – i USA kaldet "as- similation". Ved indvandringstidspunktet har mange indvandrere bosat sig i byområder med mange andre indvandrere for at få adgang til etniske sociale og kulturelle netværk. Den grundlæggende antagelse er, at geografisk mobi- litet væk fra disse områder sker over tid gennem en proces af øget social og kulturel integration. Denne mobilitet er samtidigt blevet set som et vigtigt trin i integrationen. Efterhånden som etniske minoriteter er blevet integrerede og har fået adgang til arbejdsmarkedet, har de været tilbøjelige til at forlade de oprindelige indvandringsområder med etniske netværk for at opnå bedre boligforhold og øget kontakt med den indfødte befolkning. Denne proces, som indebærer en rumlig spredning af etniske minoriteter, kaldes "Spatial Assimilation".

Denne artikel er baseret på resultaterne fra et nyligt afsluttet forsknings- projekt publiceret i Skifter Andersen 2015a. Artiklens hovedsigte er at beskri- ve udviklingen i den etniske segregation i Danmark siden 1985 set i relation dels til de forklaringsmodeller, der er formuleret i den internationale forsk- ningslitteratur, og dels til de særlige vilkår, der eksisterer på det danske bolig- marked. Artiklen er således empirisk orienteret mod en belysning af, i hvilket omfang rumlige koncentrationer af etniske minoriteter skyldes danskernes eller indvandrerens adfærd, og i hvor høj grad dette for indvandrerne ændres

Hans Skifter Andersen
Adjungeret Professor ved Statens Byggeforskningsinstitut ved Aalborg Universitet

E-mail:
HSA@sbi.aau.dk

med deres opholdstid i Danmark. Kan man med andre ord registrere tegn på at spatial assimilation også finder sted i Danmark?

I litteraturen udpeges tre forskellige hovedårsager til, at etniske minoriteter ofte koncentrerer sig i bestemte byområder. De vedrører:

1. Etniske minoriteters præferencer for at bo sammen i multietniske byområder eller spredt i byrummet.
2. De indfødtes (danskernes) præferencer for at undgå multietniske byområder.
3. Etniske minoriteters muligheder og præferencer på boligmarkedet og omfanget af den rumlige adskillelse af forskellige boligformer.

Artiklen indledes med en diskussion af, hvilken betydning de senere års forskningslitteratur har tillagt disse forklaringstyper. Først diskuteres betydningen af særlige bosætningspræferencer blandt indvandrere, dernæst af "de indfødtes" adfærd og endelig på betydningen af boligmarked og boligpræferencer.

Efter en beskrivelse af datamaterialet følger tre empirisk orienterede afsnit. Den etniske segregation i Danmark er tæt forbundet med indvandrernes bosætning i almene boliger, og derfor analyseres hvordan denne bosætning har udviklet sig over tid fra indvandringstidspunktet og mere end 20 år frem. Derefter undersøges i hvor høj grad spatial assimilation kan findes i Danmark ved at belyse, hvordan indvandrernes bosætning i multietniske byområder ændres over tid fra indvandringstidspunktet. I det tredje afsnit belyses i hvor høj grad koncentrationen af etniske minoriteter skyldes indvandrernes eller danskernes adfærd.

Indvandreres præferencer for byområder med etniske netværk

Indvandreres bosætningsønsker er præget af deres situation som nytilkomne og deres problemer med at tilpasse sig vilkårene i et fremmed land. Det har altid været et kendt fænomen i indvandringslande som USA, at indvandrere i starten bosætter sig tæt på landsmænd i bestemte byområder.

Some degree of geographic concentration is an inevitable by-product of immigration, which is guided by social networks and leads to settlement patterns determined partly by the need of new immigrants unfamiliar with American society and frequently lacking proficiency in English for assistance from kin and co-ethnics (Massey 1985, citeret fra Alba & Nee 1997).

Andre taler om "chain migration processes" (Johnston et al. 2002), hvor de tidligere ankomne trækker nye indvandrere til, som de er knyttede til gennem familie og sociale netværk fra hjemlandet.

Ifølge nogle forskere (fx Musterd et al. 1998:181) er dette blot en parallel til et kendt fænomen også i Vesten, at mennesker ønsker at bo sammen med naboer, som har en lignende social status og kulturel baggrund. Men mange andre (Wacquant 1997, Peach 1998, Murdi 2002, van Kempen & Ozuekren 1998) har argumenteret, at for nye indvandrere er det at flytte til byområder med et etnisk netværk – kaldet *etniske enklaver* – del af en strategi for overlevelse og integration i det nye land. Hvis indvandrerne har familie og venner i disse områder, kan disse give dem et socialt netværk, støtte dem med hensyn til at skaffe beskæftigelse (Chiswick & Miller 2002) og mindske deres sociale isolation (Fong & Chan 2010). Det kan give dem en følelse af sikkerhed at bo et sted med et velkendt socialt og kulturelt miljø. Enklaver ses – i modsætning til ghettoer – som noget, der er valgt frivilligt. Desuden består disse områder sjældent af en bestemt gruppe, men består af flere forskellige nationaliteter. Det gælder især i de europæiske byområder.

En dansk survey-undersøgelse blandt flyttende indvandrere i 2005 (Skifter Andersen 2006b) viser relativt stærke præferencer for at bo tæt på familie og venner. 30 pct. af de adspurgte ønskede at bo i samme boligområde som disse eller i gåafstand. Ca. en tredjedel fandt det uden betydning, mens de øvrige mente, at det er tilstrækkeligt, at venner og familie bor i samme by. Derimod var der ikke særligt stærke præferencer for bare at bo tæt på landsmænd. Det tyder på, at det er de tætte netværk, der er vigtige og ikke blot etnisk miljø. 60 pct. af de adspurgte mente, at etniske netværk er meget vigtige for deres muligheder for at finde jobs. Undersøgelsen viser desuden en vis sammenhæng mellem præferencer for at bo i multietniske boligområder og for at bo tæt ved venner og familie. Det er især de, der gerne vil bo i multietniske boligområder, der lægger vægt på at bo tæt ved venner og familie, mens de, der ikke ønsker det, sjældnere gør det. Dette tyder på, at ønsket om at bo i multietniske boligområder (og i en vis grad andre almene områder) til en vis grad afspejler, at det her er nemmere at komme til at bo tæt på venner og familie.

Antagelser om indvandrerens integration over tid

I den klassiske forskningslitteratur (Gordon 1964) om indvandring og integration i Nordamerika formuleredes teorien om, at indvandrere og deres ef-

terkommere i tidens løb mere eller mindre automatisk ville blive integrerede (kaldet "assimilation") ind i værtslandet og dele fundamentale normer og værdier med de indfødte (Park & E.W. Burgess 1969).

Gordon skelnede mellem "acculturation" og "structural assimilation". Ved acculturation mentes, at indvandrerne adopterede kulturelle mønstre i værtslandet, hvor indlæring af sproget blev anset som langt det vigtigste. Ved structural assimilation mentes øgede sociale og økonomiske relationer mellem indvandrere og indfødte med deltagelse i arbejdsmarkedet som det væsentligste.

Gordon mente at indvandrergrupperne uundgåeligt ville gennemgå, hvad han kaldte "straight-line assimilation", en proces som kunne foregå i løbet af flere generationer, hvor hver ny generation ville opnå et nyt niveau af tilpasning til værtslandet. Men denne forestilling om uundgåelig assimilation er blevet kritiseret af senere forskere for at antage, at alle etniske særpræg er medbragt fra oprindelseslandet og dermed ikke anerkende, at nye kulturelle mønstre kan blive skabt af indvandrere med udgangspunkt i kulturelle forhold i værtslandet. Som formuleret af Alba & Nee (1997):

Over time ethnic groups were expected to become assimilated into their host society: most did economically at least, but not always socially og

Assimilation involves the decline, though not always the disappearance of ethnic/racial distinctions.

Ideen om straight-line assimilation er især blevet anfægtet i relation til nye etniske grupper i Nordamerika. Kritikerne har argumenteret, at der for nogle etniske grupper i stedet for assimilation i perioder er sket en nydannelse eller genfødsel af etniske særpræg (Glazer & Moynihan 1970, Conzen et al. 1992). Andre amerikanske forskere har fastholdt forestillingen om gradvis assimilation, men mener at processen for nogle af de nyere indvandrergrupper tager længere tid, nogle gange flere generationer (Alba & Nee 1997).

Et andet problem, som er påpeget i relation til teorien, er at den antager en gradvis tilpasning af indvandrerne til de særlige kulturelle og socioøkonomiske træk, der gælder for den hvide amerikanske middelklasse, kaldet "Anglo-conformity". Dette på trods af at amerikansk kultur er meget varieret afhængig af geografi og social klasse. Nogle forskere har formuleret en alternativ teori om såkaldt "segmented assimilation", hvor indvandrere og efterfølgende generationer er blevet integreret i forskellige segmenter af amerikansk kultur og nogle af dem ind i "permanent poverty and assimilation into the underclass" (Valdez 2006, Portes & Rumbaut 2001), hvilket også er blevet kaldt "downward assimilation" (Model 1991; Portes & Zhou 1993). Nogle indvandrere har således aldrig opnået den hvide middelklasses værdier og status, men er blevet marginaliseret del af samfundet, ofte bosiddende i bestemte nedslidte byområder.

Resultater fra de seneste studier (Valdez 2006, Greenman & Xie 2008, Slack & Jensen 2007) af indvandreres og efterkommeres udvikling med hensyn til uddannelse og beskæftigelse i USA og Canada finder imidlertid ikke stærke beviser for den såkaldte "segmented assimilation theory". De viser, at der er store forskelle mellem forskellige grupper, men at der faktisk over tid også er stærke tegn på assimilation. Greenman & Xie's studie peger på, at den sociale kontekst, som indvandrerne befinder sig i, er af stor betydning for både assimilationsprocesser og deres resultater.

I Europa har begrebet "integration" i forhold til indvandrere haft en noget forskellig betydning i forskellige lande (Phillips 2009). Indvandringen i de fleste europæiske lande har haft en noget kortere historie end i Nordamerika. I Danmark kom de store indvandringsbølger først i starten af 1990'erne og første generation er stadigvæk stærkt dominerende. Nogle (af de relativt få) europæiske studier støtter den klassiske amerikanske assimilationsteori, mens andre ikke gør det. Kalter og Granato (2010) konkluderer i et tysk studie at:

in spite of the fact that the educational gap (between immigrants and natives) has clearly widened over the years under observation, it will turn out that in respect of the other aspects of life the general trend appears to be towards assimilation, especially for the second generation of the "classical" labour migrants.

Luthra (2009) konkluderer også, at der kan måles en betydelig social fremgang hos efterkommere af gæstearbejdere i Tyskland i forhold til første generation. Men Safi (2008) kunne ikke i et fransk studie finde støtte for eksistensen af en ensartet konvergens proces for forskellige etniske grupper og konkluderede, at "other, more complex, segmented models seem to characterize the various communities represented in the survey".

Også andre studier har fundet store variationer mellem grupper, samt at nogle af dem har etableret afvigende subkulturer, ofte i bestemte byområder (Scmitter Heisler 2000). Luthra (2009) diskuterer den modsatte hypotese af assimilationsteorien, at nogle indvandrergupper har tendens til at ende op i permanent fattigdom og til at udvikle subkulturer, som isolerer dem fra samfundet. Han konkluderer dog på baggrund af sit studie:

Thus, both the predictions of divergence – of compounded disadvantage (or, poor outcomes for poorly received groups) as well as compounded advantage (accelerated progress for positively received groups) does not appear to hold in the German case. I therefore conclude that ethnic origins do matter, but not in the ways consistent with assimilation theories as they are applied in the United States.

Af afgørende betydning for integrationen er ifølge et andet tysk studie (Schaeffer & Bukenya 2010) tilegnelse af sprogfærdigheder og opnåelse af

uddannelse og beskæftigelse. Ersanilli & Koopmans (2010) fandt i en undersøgelse blandt indvandrere i Tyskland, Frankrig og Holland, at integration bedst karakteriseres ved indvandreres kendskab til og brug af værtslandets sprog, ved omfanget af deres sociale kontakter til indfødte og ved styrken af deres følelse af tilknytning til værtslandet. Men i Schaeffer & Bukenya's studie er konklusionen også, at forskelle i tyskernes holdninger til forskellige indvandrergrupper har stor betydning. De etniske minoriteter, som er mest stigmatiserede, er også dem der har sværest ved at blive integreret.

Spatial assimilation. Sammenhængen mellem opholdstid og mere spredt bosætning

I takt med at indvandrerne i USA fik fodfæste i det nye land, var der mange af dem, som fraflyttede indvandringsområderne og bosatte sig rundt omkring i byerne. Dette er baggrunden for den såkaldte "Spatial assimilation theory" (Massey & Denton 1985), som antager, at indvandrerne med tiden spredes ud i byen, og at dette er en følge af deres integration i samfundet. Teorien er, at der er en omvendt sammenhæng mellem graden af økonomisk, social og kulturel integration og graden af rumlig koncentration. Indvandrere, som er mindre integrerede og/eller føler sig isolerede i værtssamfundet, søger tryghed og beskyttelse i byområder, hvor de kan støtte sig til landsmænd, mens de mere integrerede af forskellige grunde foretrækker at flytte væk fra områderne.

Den tidligere survey-undersøgelse blandt flyttende indvandrere i Danmark (Skifter Andersen 2006b og 2015b) viser en sammenhæng mellem indvandrerens sociale integration, målt ved sprogkunderskaber, sociale kontakter til danskere og beskæftigelse, og præferencer for at bo tæt på venner og familie, eller i multietniske byområder. De mere integrerede har mindre stærke præferencer, og dette har betydning for deres bosætning. Fraflytterne fra multietniske byområder er således oftere i beskæftigelse, har højere indkomster og har oftere dansk statsborgerskab end tilflytterne. Undersøgelsen støtter således hypotesen om, at der med tiden sker en ændring i indvandrerens holdninger til at bo sammen eller spredt, efterhånden som de bliver mere integrerede og ressourcestærke, og at de i takt hermed forlader de multietniske boligområder. Undersøgelsen viser også, at, det i højere grad er integration end etnicitet, som har betydning for præferencer for om man bor tæt på andre indvandrere. Med en enkelt undtagelse, er der ikke forskelle mellem indvandrere fra de ni største etniske grupper, når man korrigerer for grad af integration. En nyere undersøgelse af, i hvor høj grad der er forskelle mellem unge indvandrere og efterkommere i deres valg af byområde ved fraflytningen fra forældre (Skovgaard Nielsen 2014), har vist, at tyrkiske efterkommere i mindre omfang flytter til multietniske byområder end unge tyrkiske indvandrere.

De "indfødtes" adfærd

Når der er opstået multietniske byområder med et stærkt islæt af etniske minoriteter, får det betydning for, hvordan den indfødte/oprindelige befolkning agerer på boligmarkedet. I litteraturen tales der om "White flight" og "White avoidance" i forhold til byområder med høj koncentration af etniske minoriteter. I USA er der studier, som viser at hvide beboere flytter væk, når andelen af afroamerikanere bliver høj i et boligområde (Wright et al. 2005, Quercia & Galster 2000, Galster 2007). Når andelen af beboere i et byområde med anden etnisk baggrund end hvid europæisk kommer over en vis tærskelværdi, så sker der en selvforstærkende vækst i andelen af afroamerikanere og andre etniske minoriteter.

Svenske undersøgelser (Andersson & Bramå 2009, Bramå 2006) viser at "White flight" også finder sted i Sverige. Disse undersøgelser konkluderer imidlertid også, at en stærkere effekt er, at svenskere undlader at flytte til områderne ("White avoidance"). En af de væsentlige årsager er, at der ofte er problemer med skolerne i områderne (Brattbakk et al. 2013), men det har også betydning, at byområders sociale status bliver lavere i takt med en øget andel etniske minoriteter. Amerikanske studier viser, at der er forskelle på de hvides reaktioner afhængigt af, hvilke etniske minoriteter der bosætter sig i områderne. Nogle grupper anses for at være mere kulturelt afvigende og problematiske end andre. Der er evidens for, at det især er mørkhudede etniske minoriteter, der fravælges som naboer (Wright et al. 2005, Alba & Nee 1997, Clark & Patel 2004). Dette kan føre til større diskrimination, ekskludering og segregation (Simpson & Finney 2009, Clark & Patel 2004). Disse processer betyder, at der alt andet lige er mindre konkurrence om boligerne i de multietniske boligområder, hvilket gør det nemmere for de af de etniske minoriteter, som har få andre muligheder.

Betydningen af boligmarked og boligpræferencer

Omfanget af den etniske koncentration afhænger dels af i hvor stort et omfang etniske minoriteter er skævt fordelt på boligformerne, og dels af om boligformerne er adskilte i byerne eller fordelt mere lige på byområder (Arbaci 2007, Skifter Andersen, Andersson, Wessel & Vilkkama 2013). Etniske minoriteter er af forskellige grunde anderledes fordelt på boligformer end den indfødte befolkning.

Nogle forskere mener, at etniske minoriteters boligsituation primært kan forklares ved deres mangel på ressourcer og ved diskrimination på boligmarkedet. Ikke kun økonomiske ressourcer, men også sociale og kulturelle ressourcer er vigtige (van Kempen 2003). Det er specielt disse ikke-økonomiske ressourcer indvandrere ofte mangler. I dele af boligmarkedet er sociale netværk og gode kontakter til de personer og institutioner, som afgør fordelingen af boliger, meget vigtige. Det er vigtigt at have et godt kendskab til mulighederne og reglerne på boligmarkedet, hvilket også kræver gode sprog-

kundskaber. Foruden ofte at have lave indkomster kan indvandrere også have vanskeligheder med at få adgang til dele af boligmarkedet (Søholt 2007, Skovgaard Nielsen 2014).

Nogle studier (Aalbers 2002, Andersson 1998, Søholt & Astrup 2009a, Molina 2010) peger på konkrete problemer med diskrimination. Det gælder især i udlejningssektoren og især i den private sektor. Diskrimination kan især finde sted, hvis fordelingen af ledige boliger helt er overladt til enkeltpersoner uden faste regler for fordelingen. I Danmark har der traditionelt været lige adgang for alle til den almene sektor baseret på et ventelistesystem. Et nyt kvalitativt studie (Skovgaard Nielsen 2014) konkluderer, at indvandrere i Danmark ikke føler sig diskrimineret og føler, at de har rimelige valgmuligheder på boligmarkedet. Det almindelige ventelistesystem er i imidlertid i de senere år blevet sat delvist ud af kraft af forskellige nye anvisningsordninger. For at undgå koncentration af beboere på overførselsindkomst har man fx indført den såkaldte fleksible anvisning (Fridberg & Lausten 2005), der i praksis ofte hindrer indvandrere på overførselsindkomst i at få adgang til visse boligområder.

I privat udlejning er det helt udlejerens egen beslutning, hvem han vil udleje til. De ovennævnte studier viser, at også i lande uden regulering af huslejerne forekommer diskrimination af etniske minoriteter. I Danmark medfører huslejereguleringen, at der i de store byer er overefterspørgsel og kødannelse. Dette betyder, at udlejerne har store muligheder for at vælge mellem bolig-søgende og dermed for at fravælge etniske minoriteter. Etniske minoriteter er derfor kraftigt underrepræsenteret i privat udlejning set i forhold til deres indkomster (Skifter Andersen 2006a).

På tilsvarende vis har deres adgang været vanskelig til andelsboliger, som har været underlagt prisregulering og især tidligere haft priser under markedsniveau. Kødannelse foran disse ejendomme har ofte ført til, at venner og familie af beboere har fået fortrinsret. Også her har indvandrere manglet det nødvendige sociale netværk. Indvandrerne i Danmark er således underrepræsenterede i andelsboliger.

På ejerboligmarkedet er der især i USA fundet beviser for diskrimination af sorte og af indvandrere fra visse lande (Galster 1992). Dette er næppe særligt sandsynligt i Danmark, men det kan tænkes, at indvandrere har sværere ved at få lån, fordi bankerne kan anse dem for mindre solvente.

Boligejerskab er i mange studier blevet fremstillet som den ultimative indikator på integration (Alba & Logan 1992, Borjas 2002). Argumentet er, at boligejerskab i langt højere grad end aktuel indkomst og beskæftigelse viser integration, fordi det afspejler langsigtede økonomiske fremskridt (Sinning 2010) og fordi det indikerer, at indvandrerne har valgt en mere permanent tilknytning til deres nye samfund (Constant et al. 2009). Studier fra flere lande (Borjas 2002, Bråmås & Andersson 2010, Nygaard 2011, Sinning 2010, Kauppinen et al. 2015) viser, at indvandrere sjældnere køber ejerboliger, og at dette

ikke kan forklares ved forskelle mellem indfødte og indvandrere med hensyn til de socioøkonomiske og demografiske faktorer, som ellers generelt forklarer boligejerskab. En undersøgelse i 2005 (Skifter Andersen 2006a) viser at etniske minoriteter i Danmark havde en 34 pct. lavere sandsynlighed for at flytte til parcelhuse, men samtidig havde de en større sandsynlighed for at flytte til ejerlejligheder (61 pct.).

Dette tyder på, at indvandrere har stærkere præferencer for at leje og mindre for ejerboligskab end de indfødte. Ud over vanskeligheder med at få lån kan det skyldes, at mange indvandrere er mere usikre på deres fremtid – både økonomisk og i forhold til om de forventer at forblive i værtslandet. Køb af ejerbolig kræver kreditværdighed og forventninger om en stabil indkomst.

De forskellige boligformer er ikke ligeligt fordelt i byrummet, men koncentreret i bestemte byområder afhængig af fysisk planlægning og bypolitik. Forskellige studier har vist en stærk sammenhæng mellem boligmarkedet og etnisk segregation (Arbaci 2007). Et komparativt studie af segregationen i fire nordisk hovedstæder (Skifter Andersen, Andersson, Wessel & Vilkama 2013) estimerer således, at mellem 45 og 75 pct. af den etniske segregation i byerne skyldes forhold på boligmarkedet.

Registerundersøgelse af indvandrernes bosætning siden 1985

Datamaterialet i denne artikel er baseret på en undersøgelse af indvandrernes bosætning og segregation i perioden 1985-2008 (Skifter Andersen 2015a). Den er baseret på en database, som i 2010 blev oprettet på Danmarks Statistiks forskermaskine med data for hele befolkningen. På grundlag heraf konstrueredes et datasæt med alle etniske minoriteter (indvandrere og efterkommere) 15+ år bosiddende i Danmark og en stikprøve på 7 pct. af danskere 15+ år for alle årene 1985 til 2008. For hver person i databasen er der data for hvert år i perioden, dvs. samme person indgår i flere forskellige observationer som vedrører forskellige år. Antallet af observationer for ikke-vestlige indvandrere er på små 3,4 millioner, varierende fra 47.000 i 1985 til 242.000 i 2008. For 7 pct. stikprøven af danskere er antallet 7,6 millioner

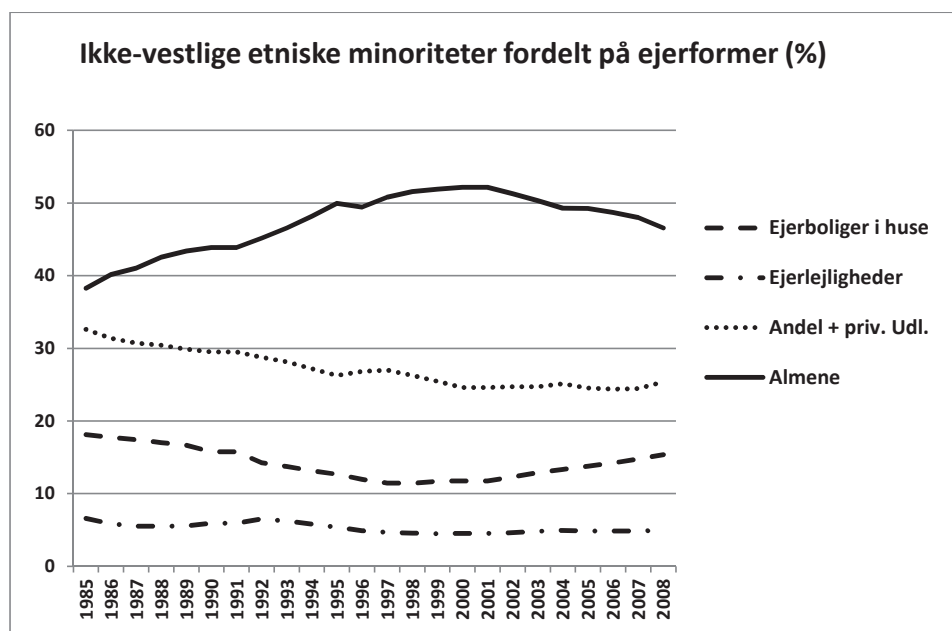
Undersøgelsen vedrører kun såkaldte ikke-vestlige etniske minoriteter defineret som de, der har oprindelsesland i lande uden for Vesteuropa, Nord- og Sydamerika, Australien og New Zealand. De nye lande i EU fra Østeuropa er inkluderet i undersøgelsen. Etniske minoriteter er opdelt i indvandrere og efterkommere samt i fire grupper: Østeuropa, Mellemøsten og Nordafrika (lande med muslimsk befolkningsflertal), Øvrige Asien og Øvrige Afrika. Der er ikke data om indvandringsårsag i databasen, men der er foretaget en opdeling i indvandrere fra flygtningelande defineret som indvandrere fra Somalia, Afghanistan, Myanmar, Sri Lanka, Irak, Iran, Libanon (palæstinensere), Palæstina og Vietnam. Desuden er alle indvandrere fra Jugoslavien og de lande, det blev opdelt i, medtaget, hvis de indvandrede i 90'erne.

Boligdata er påført datasættet fra BBR. Boligernes beliggenhed er opdelt i 9.000 byområder med i gennemsnit 600 beboere på grundlag af en byområdeopdeling, som er produceret i forbindelse med den undersøgelse, som Rockwoolfondens forskningsenhed gennemførte i 2006 (Damm, Schultz-Nielsen & Tranæs 2006). Ved aggregering på områdeniveau er der beregnet en række data for hvert område. Det gælder befolkningssammensætning (andel af etniske grupper, alder, indkomster og beskæftigelse mv.), størrelse og boligsammensætning. Nogle af de samme data er dannet ved aggregering på kommuneniveau.

Udviklingen i indvandrernes bosætning i almene boliger med opholdstiden

Koncentrationen af indvandrere i almene boligområder skyldes især, at de i Danmark har haft relativt let adgang til denne sektor (Skovgaard Nielsen 2014), mens adgangen til privat udlejning og andelsboliger har været vanskeligere, og de har været tilbageholdende med at købe ejerboliger. Det var især i 1990'erne, at der skete en vækst i bosætningen i almene boliger, mens der er sket en stagnation og et fald efter år 2000 (Figur 1). Efter 2000 er også sket en stigning i andelen, der bor i ejerboliger.

En analyse af sammenhængen mellem opholdstid og bosætning (Skifter Andersen 2015a) viser, at ca. 30 pct. af indvandrerne over 15 år er blevet bosat i almene boliger allerede ved ankomsten til Danmark. Ved ankomsten har en del indvandrere boet i flygtningecentre eller sammen med andre indvandrere i private boliger. I årene efter ankomsten er flere flyttet til almene boliger og efter 6-10 år har to tredjedele i gennemsnit bosat sig alment. Det var dog især

Figur 1. Udviklingen i ikke-vestlige etniske minoriteters (indvandrere + efterkommere 15+ år) fordeling på boligejerform 1985-2008.

de først indvandrede før 1995 som har gjort dette. De senere indvandrede, især efter år 2000, har sjældnere bosat sig i almene boliger fra starten (under 20 pct.) og er ikke i samme omfang flyttet dertil i årene efter.

Indvandrere i beskæftigelse og med højere indkomster har relativt sjældnere boet i almene boliger end gennemsnittet, men også disse grupper har haft en stigende bosætning i almene boliger i de første 6-10 år. Set i forhold til danskere med samme grad af beskæftigelse og indkomster har indvandrere med højere indkomst oftere bosat sig i almene boliger. Det har desuden været meget mere almindeligt for indvandrerfamilier med børn at bo alment end for danske familier. Dette tyder på, at også middelklassen og børnefamilierne blandt indvandrerne har gjort deres boligkarriere inden for den almene sektor.

Men undersøgelsen tyder også på, at indvandrerne forlader den almene sektor igen, når de har været tilstrækkeligt længe i landet. I tabel 1 ses resultaterne af en statistisk analyse, som sammenligner indvandreres hyppighed for bosætning i almene boliger med danskernes, afhængigt af deres opholdstid. Den er baseret på det ovenfor beskrevne datasæt med data for alle ikke-vestlige indvandrere siden 1984 for hvert år i perioden 1985 til 2008. Der er korrigeret for baggrundsvARIABLE som tidsperiode, køn, alder, familiestatus, beskæftigelse, indkomst og geografisk område (se appendixet). Der er gennemført analyser for forskellige typer af indvandrere – familiesammenførte og ikke-sammenførte, indvandrere fra flygtningelande og indvandrere, som er ankommet alene uden familie og sammenføring.

Tabel 1. Indvandrerne (ankommet efter 1984) hyppighed for bosættelse i almene boliger afhængig af opholdstid i Danmark. Resultater (odds ratios) af fire logistiske regressioner, der sammenligner ikke-hjemmeboende indvandrere 15+ år med danskere.

Opholdstid	Familie-sammenførte	Ikke-sammenførte	Fra flygtningeland*	Ankommet alene
0-1 år	7,28	1,88	3,43	1,20
2-5 år	9,23	4,96	8,36	3,05
6-10 år	9,96	9,43	13,40	7,08
11-15 år	9,54	9,50	12,08	8,68
16+ år	8,29	7,09	7,93	7,20
Nagelkerke R2	,293	,307	,316	,246
Antal 1000 observationer				
Indvandrere	815	940	881	510
Danskere	6.855	6.855	6.855	6.855

Note: Alle viste koefficienter er signifikante på 5 pct. niveau.

*) Inkluderet i flygtningelande er statsløse, Somalia, Afghanistan, Myanmar, Sri Lanka, Irak, Iran, Libanon (palæstinensere), Palæstina og Vietnam. Desuden er alle indvandrere fra Jugoslavien og de lande det blev opdelt i, medtaget, hvis de indvandrede i 90erne.

Tabellen viser, at indvandrerne allerede fra ankomsten har været overrepræsenteret i almene boliger (odds ratios > 1), og at det især gælder for de familiesammenførte og i en vis udstrækning flygtninge. I løbet af de første 6-10 år er hyppigheden for bosætning i almene boliger steget for alle fire grupper til næsten samme niveau bortset fra flygtninge, som har ligget noget højere end de øvrige.

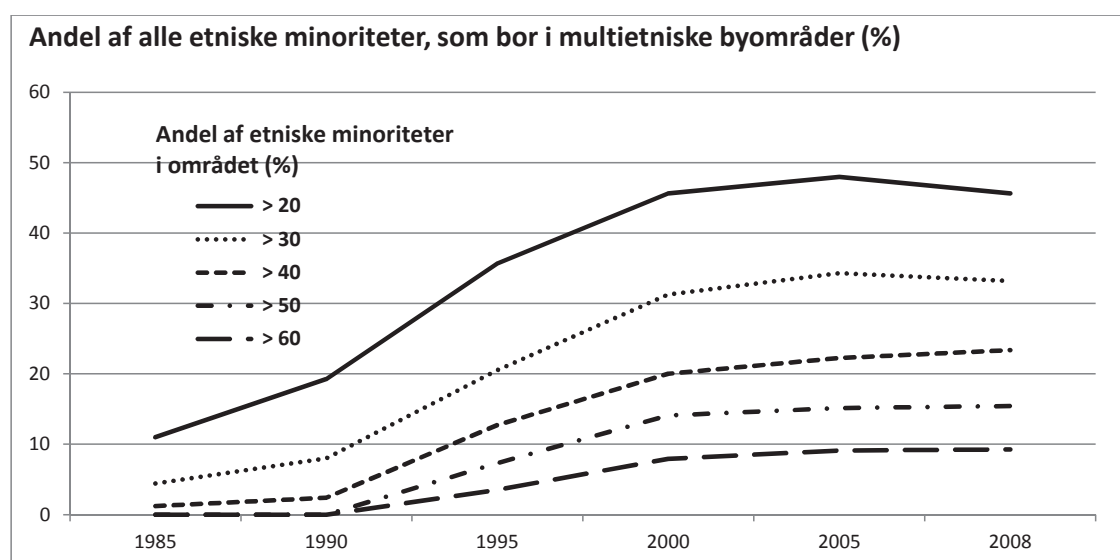
For alle fire grupper er hyppigheden imidlertid først stagneret og derefter aftaget efter mere end 10 års ophold. Det bemærkelsesværdige er, at da resultaterne er korrigeret for indkomst og beskæftigelse, må denne udvikling have skyldtes ændringer i indvandrernes boligpræferencer og -muligheder med opholdstiden, uafhængigt af om de har forbedret deres økonomiske situation.

Bosætning i multietniske byområder

I løbet af de 25 år, som undersøgelsen vedrører, er der sket en stor stigning i antallet af byområder med en høj koncentration af etniske minoriteter. Af de 9.000 by- og landområder var der 91 områder i 1985 med mere end 20 pct. ikke-vestlige etniske minoriteter. Dette voksede til 1030 områder i 2008. I 170 områder var der mere end 50 pct. Den maksimale andel etniske minoriteter i et enkelt område var 45 pct. i 1985, i 2008 var det 90 pct.

Antallet af multietniske byområder steg især i 90'erne, mens væksten er aftaget efter år 2000. Som det fremgår af figur 2, steg andelen af ikke-vestlige etniske minoriteter, som boede i byområder med mindst 20 pct. etniske minoriteter, stærkt i 1990'erne, men er stagneret efter 2000 og aftaget efter 2005.

En statistisk analyse af årsagerne til væksten i forskellige tidsperioder (Skifter Andersen 2015a) har vist, at frem til 2000 var der en sammenhæng mellem andelen af etniske minoriteter i de enkelte områder og væksten i dis-

Figur 2. Udviklingen i andelen af ikke-vestlige etniske minoriteter (indvandrere + efterkommere), som bor i multietniske byområder med forskellig andel af ikke-vestlige etniske minoriteter (%).

se. Der skete generelt således en selvforstærkende udvikling, hvor områderne med flest etniske minoriteter også fik den største vækst. Dette kulminerede i slutningen af 1990'erne. Men herefter ophørte effekten i 2000-05 og tendensen vendte helt i 2005-08, hvor områderne med flest etniske minoriteter tenderede at få den mindste tilvækst. Dette tyder på, at bypolitikken med områdeindsatser og regulering af udlejningen har haft en effekt i disse år. Det er især kommuner med mange almene boliger, der har undgået en vækst i de multietniske byområder – formentlig fordi de har haft bedre muligheder for at sprede dem. Den væsentligste årsag til væksten i byområder med en stor andel etniske minoriteter er, at antallet af etniske minoriteter i Danmark generelt er steget som følge af den fortsatte indvandring, samt at indvandrerne har født mange børn. På landsplan er den etniske segregation – den rumlige adskillelse mellem danskere og etniske minoriteter – rent faktisk faldet siden 1995 (Skifter Andersen 2015a, Damm & Schultz-Nielsen 2005).

Vi har undersøgt sammenhængen mellem indvandrernes opholdstid og hyppigheden af deres bosætning i multietniske byområder med samme datasæt og korrigeret for samme baggrundsvariable som i tabel 1, suppleret med nye data om etnisk baggrund og indvandringsmåde. I tabel 2 ses resultaterne af en statistisk analyse, som belyser opholdstidens betydning for indvandre- res bosætning i multietniske byområder. Hyppigheden for beboelse i multietniske byområder med henholdsvis mere end 20 pct. (MB20+) og mere end 40 pct. (MB40+) blandt etniske minoriteter med forskellig opholdstid sammenlignes med hyppigheden blandt de nyligt ankomne.

Tabel 2. Sammenhængen mellem opholdstid og bosætning i multietniske byområder for indvandrere ankommet efter 1984. Resultater (odds ratios) af 6 logistiske regressioner af bosætning i multietniske byområder med mere end 20 pct. etniske minoriteter for henholdsvis alle indvandrede efter 1984, de ikke sammenførte og alle af disse som er flyttet det foregående år. Desuden analyser for bosætning i multietniske byområder med mere end 40 pct. etniske minoriteter.

	Til MB20+		Nyligt flyttede		Til MB40+	
	Alle	Ikke-sammenførte	Alle	Ikke-sammenførte	Alle	Ikke-sammenførte
Opholdstid (0-1 år)						
2-5 år	1,41	1,71	1,36	1,59	1,45	1,84
6-10 år	1,92	2,49	1,62	1,94	1,97	2,69
11-15 år	2,11	2,64	1,64	1,93	2,14	2,81
16-24 år	2,01	2,36	1,46	1,56	2,02	2,47
Nagelkerke R2	,278	,280	,212	,250	,245	,266
Antal 1000 observationer						
	1.755	940	702	369	1.755	940

Note: Alle viste koefficienter er signifikante på 5 pct. niveau.

Tabel 2 viser, at, alt andet lige, er bosætningen i multietniske byområder steget i de første 10 år af opholdstiden, men derefter er hyppigheden stagneret og aftaget. De ikke-familiesammenførte er sjældnere bosat i multietniske byområder ved ankomsten, men hyppigheden er steget hurtigere i de første 10 år. Det markante resultat af analyserne er, at der i dem alle sker en reduktion af bosætningshyppigheden i multietniske byområder efter 15 års ophold, og i nogle tilfælde er der tale om markante fald.

Der er i princippet to mulige årsager til, at bosætningen i multietniske byområder er stigende med opholdstiden. Den ene er, at indvanderne er flyttet til multietniske byområder. Den anden, at nogle har boet længere tid i byområder, hvor andelen af etniske minoriteter er steget over tid, bl.a. på grund af indvandring. For at korrigere for dette er bosætningen for de nyligt flyttede (samme år) analyseret separat. Også for disse stiger hyppigheden med opholdstiden i de første år, men mindre end gennemsnittet, og den falder mere efter 15 år. Væksten i bosætningen i multietniske byområder er således ikke kun en følge af, at antallet af multietniske byområder er steget over tid, men også af tilflytning til dem.

Analyserne for multietniske byområder med mere end 40 pct. etniske minoriteter viser helt det samme mønster som 20+ områderne. Det har således ikke nogen betydning, at vi arbitrært har valgt 20 pct. som grænse for multietniske byområder.

Hvordan skabes koncentrationen – har danskernes eller etniske minoriteters adfærd størst betydning?

Koncentrationen af etniske minoriteter i bestemte byområder er en følge af forskellige processer på boligmarkedet, der har sammenhæng med på den ene side de etniske minoriteters adfærd og muligheder på boligmarkedet, på den anden side danskernes adfærd, fx at danskere i områder med stigende koncentration af etniske minoriteter oftere flytter væk, og at boligsøgende danskere oftere undgår multietniske byområder. Omvendt er der påvist tendenser til, at nogle etniske minoriteter foretrækker at bo til leje og at bo i områder tæt på venner og familie eller med en stor andel etniske minoriteter. Disse faktorer påvirker til- og fraflytningen i de multietniske byområder.

I undersøgelsen har vi forsøgt at estimere, i hvor høj grad udviklingen mod en koncentration af etniske minoriteter i de multietniske byområder skyldes følgende:

- "White flight": Danskere fraflytter oftere multietniske byområder end normalt for lignende byområder.
- "White avoidance": Danskere flytter sjældnere til multietniske byområder end normalt.
- "Etnisk tiltrækning": Etniske minoriteter flytter oftere til multietniske byområder end til lignende byområder.
- "Etnisk fastholdelse": Etniske minoriteter fraflytter sjældnere end normalt.

Metoden ved estimering af omfanget af disse flytteprocesser er, at sammenligne den faktiske til- og fraflytning i områderne med beregnede forventede "normale" til- og fraflytninger i byområder med en gennemsnitlig andel etniske minoriteter. Disse "normale" flytninger estimeres ved hjælp af en statistisk model, som er opbygget ved hjælp af en regressionsanalyse af sammenhængen mellem områdekarakteristika i de 9000 byområder i hvert af årene 1986-2008 og den faktiske til- og fraflytning i områderne. Data er baseret på voksne 15+ år, som ikke bor hos forældre. Der er gennemført fire regressioner – en for henholdsvis fraflytning af danskere, tilflytning af danskere, fraflytning af etniske minoriteter og tilflytning af etniske minoriteter. De områdevariable, der indgår i modellen, er tidsperiode, beboer- og boligsammensætningen i byområderne, urbaniseringsgrad samt flyttebevægelser og boligsammensætning i kommunen (se appendixet). Den etniske sammensætning af byområderne indgår ikke, da det jo er flyttebevægelser uafhængigt af dette, der skal estimeres. I tabel 3 ses, at modellerne i rimelig grad forudsiger de faktiske til- og fraflytninger.

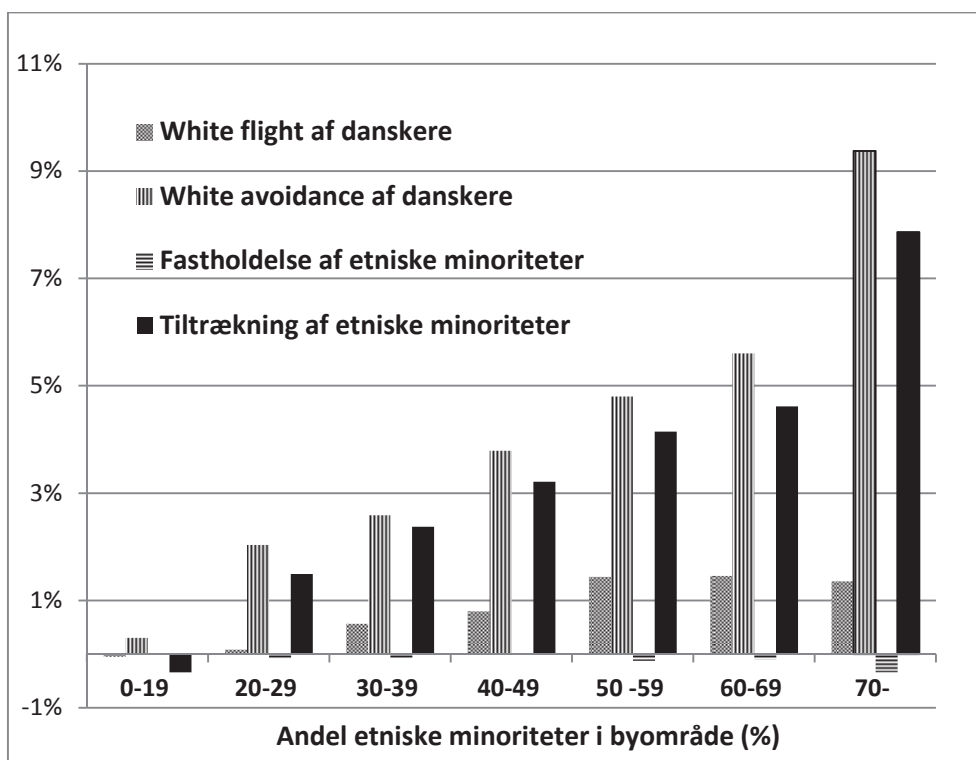
Tabel 3. Gennemsnitlige forventede til- og fraflytninger baseret på regressionsmodellerne sammenlignet med de faktiske.

	Danskere fracflytning	Danskere tilflytning	Etniske minoriteter fracflytning	Etniske minoriteter tilflytning
R ² for regressionsmodel	,464	,313	,223	,173
Estimerede forventede flytninger, gns.	10,0%	10,4%	15,1%	14,1%
Faktiske flytninger, gns.	10,1%	10,4%	14,2%	13,5%

Ved hjælp af de konstruerede regressionsmodeller estimeres for hvert enkelt byområde de forventede "normale" til- og fraflytninger af danskere og etniske minoriteter per år, der kan sammenlignes med de faktiske flytninger til og fra byområderne, og omfanget af de fire segregationsprocesser beregnes for hvert område. For etniske minoriteter er de beregnede normale flytninger i hvert byområde nedjusteret svarende til forskellene mellem de gennemsnitlige normale og faktiske flytninger. I figur 4 vises den gennemsnitlige størrelse af de fire processer for byområder med forskellig andel etniske minoriteter, målt som årlig afvigelse fra normale flytninger.

Det ses af figuren, at "White avoidance" og tiltrækning af etniske minoriteter har de stærkeste effekter for flytninger til og fra multietniske byområder. Det ses desuden, at disse effekter stiger stærkt med andelen af etniske minoriteter i områderne. Årsagerne til *etnisk tiltrækning* kan både være præferencer for at bo i multietniske byområder, og at adgangsmulighederne har været lettere, fordi danskerne har fravalgt områderne.

"White flight" har også på et lavere niveau en betydning, der stiger med andelen af etniske minoriteter i området, indtil andelen når op på ca. 50 pct. for derefter at stagnere.

Figur 3. Beregnede årlige effekter af segregeringsprocesser for nettotilflytning til byområder med forskellig andel af ikke-vestlige etniske minoriteter (difference mellem faktiske og forventede flytninger i pct. af antal beboere i området).

Et lidt overraskende resultat er, at de etniske minoriteter ikke flytter sjældnere væk fra multietniske byområder end normalt, men at de faktisk gør det lidt oftere. *Etnisk fastholdelse* har derfor ikke nogen betydning. I debatten har det været hævdet (Integrationsministeriet 2004, Skifter Andersen 2007), at etniske minoriteter danner såkaldte mere eller mindre permanente "parallelsamfund" i de multietniske byområder. Der er imidlertid ikke tegn på, at etniske minoriteter forbliver længere i multietniske byområder end i andre byområder, tværtimod forlader de dem oftere.

Afslutning

I Danmark har der, som i alle vesteuropæiske lande, været en tendens til at etniske minoriteter i en vis grad koncentrerer sig i bestemte byområder. Det samme har i mange år allerede været tilfældet i Nordamerika. I både amerikansk og europæisk forskningslitteratur er der peget på en række årsager hertil, som kommer til udtryk i selektiv adfærd med hensyn til flytninger og bosætning hos etniske minoriteter. De har således særlige præferencer for bosætning, bl.a. at nogle af dem, af forskellige grunde, har behov for at bo tæt på et etnisk socialt netværk. Det antages, at disse præferencer har en sammenhæng med hvor godt et fodfæste, de har fået i værtslandet, hvilket man ofte kalder deres integration. Det antages, at denne integration øges med opholdstiden, og at indvandrere derfor umiddelbart efter indvandringen ofte bosætter sig i by-

områder med mange etniske minoriteter (multietniske byområder), men med tiden forlader disse områder, hvilket kaldes *Spatial Assimilation*.

I Danmark har bosætning i multietniske byområder været tæt forbundet med bosætning i almene boliger. Denne artikel viser, at indvandreres bosætning i både almene boliger generelt, og i multietniske byområder specielt, følger et mønster, som støtter spatial assimilation-teorien. Effekten er ikke voldsom stor, men der er også kun undersøgt for en begrænset tidsperiode – op til 23 års opholdstid.

En anden hypotese, der er nævnt i litteraturen, om årsagerne til dannelse og vedligeholdelse af multietniske byområder er, at "de indfødte" fravælger byområder med mange etniske minoriteter ved enten at fraflytte dem eller helt undgå dem, der som nævnt kaldes *White flight* og *White Avoidance*. I artiklen er estimeret omfanget af den selektive flytteadfærd for både danskere og indvandrere til og fra multietniske byområder. Det viser sig, at white avoidance er den væsentligste faktor. Den manglende tilflytning af danskere erstattes af stor tilflytning af indvandrere, som kan skyldes særlige præferencer, men også at der er mindre konkurrence om de ledige boliger. White flight har en mindre betydning, mens der ikke er tegn på at etniske minoriteter forbliver længere i multietniske byområder end i andre byområder.

Litteratur

- Aalbers, M. B. 2002: "The neglected evidence of housing market discrimination in the Netherlands". *Radical Statistics Journal*, 79/80:161-169.
- Alba, R. D. & Logan, J. R. 1992: "Assimilation and Stratification in the Homeownership Patterns of Racial and Ethnic Groups". *International Migration Review*, 26(4): 1314-1341.
- Alba, R. & Nee, V. 1997: "Rethinking Assimilation Theory for a New Era of Immigration". *International Migration Review*, Vol. 31, No. 4.
- Andersson, R. 1998: "Socio-spatial dynamics: ethnic divisions of mobility and housing in post-Palme Sweden". *Urban Studies*, 35(3):397-428.
- Andersson, R.; Bråmås, Å. & Hogdal, J. 2009: *Fattiga och rika – segregerad stad. Flyttningar och segregationens dynamik i Göteborg 1990-2006*. Stadskansliet i Göteborg.
- Arbaci, S. 2007: "Ethnic Segregation. Housing systems and Welfare Regimes in Europe". *International Journal of Housing Policy*, 7(4):401-433.
- Borjas, G. J. 2002: "Homeownership in the immigrant population". *Journal of Urban Economics*, Vol. 52:448-476.
- Brattbakk, I.; Andersson, R. & Dahlmann, H. 2013: "The role of the school for residential mobility and ethnic residential segregation". ENHR-conference in Tarragona, June 19-22, 2013.
- Bråmås, Å. 2006: "White Flight? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990-2000". *Urban Studies*, 2006(43):1127-1146.
- Bråmås, Å. & Andersson, R. 2010: "Who leaves rental housing? Examining possible explanations for ethnic housing segmentation in Uppsala, Sweden". *Journal of Housing and the Built Environment*, vol. 25(3):331-352.
- Chiswick, B. R. & Miller, P. 2002: *Do enclaves matter in immigrant adjustment?* IZA Discussion Paper 449.

- Clark, W. A. V. & Patel, S. 2004: *Residential Choices of the Newly Arrived Foreign Born: Spatial Patterns and the Implications for Assimilation*. California Center for Population Research On-Line Working Paper Series.
- Constant, A. F.; Roberts, R. & Zimmermann, K. F. 2009: "Ethnic Identity and Immigrant Homeownership". *Urban Studies*, 49(6):1879-1898.
- Conzen, K.; D. Gerber, E. Morawska, G. Pozzetta & R. Vecoli 1992: "The Invention of Ethnicity: A Perspective from the U.S.A.". *Journal of American Ethnic History*, 12:3-41.
- Damm, A. P.; Schultz-Nielsen, M. L. & Tranæs, T. 2006: *En befolkning deler sig op?* København: Gyldendal.
- Ersanilli, E. & Koopmans, R. 2010: "Rewarding Integration? Citizenship Regulations and the Socio-Cultural Integration of Immigrants in the Netherlands, France and Germany". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Volume 36, Issue 5.
- Finney, N. 2002: "Ethnic Group Population Change and Interaction: A Demographic Perspective on Ethnic Geographies. Ethnicity and Integration". *Understanding Population Trends and Processes*, Volume 3:27-45.
- Fridberg, T. & Lausten, M. 2004: *Fleksibel udlejning af almene familieboliger*. København: Erhvervs- og Boligstyrelsen.
- Fong, E. & Chan, E. 2010: "The Effect of Economic Standing, Individual Preferences, and Co-ethnic Resources on Immigrant Residential Clustering". *International Migration Review*. Volume 44, Issue 1:111-141.
- Galster, G. 2007: "Neighbourhood social mix as a goal of housing policy: A theoretical analysis". *European Journal of Housing Policy*, 7(1):19-43.
- Galster, 1992: "Research on discrimination in housing and mortgage markets: Assessment and future directions". *Housing Policy Debate*, Volume 3, Issue 2.
- Integrationsministeriet 2004: *Regeringens strategi mod ghettoisering*. Programskrift.
- Glazer, N. & D. P. Moynihan 1970: *Beyond the Melting Pot: The Negroes, Puerto Ricans, Jews, Italians, and Irish of New York City*. 1963. Reprint. Cambridge, MA: MIT Press.
- Gordon, M. 1964: *Assimilation in American Life*. New York: Oxford University Press.
- Greenman, E. & Xie, Y. 2008: "Is assimilation theory dead? The effect of assimilation on adolescent well-being". *Social Science Research*, 37:109-137.
- Johnston, R.; Forrest, J. & Poulsen, M. 2002: "Are there Ethnic Enclaves in English Cities?" *Urban Studies*, 39:591-618.
- Kalter, F. & Granato, N. 2001: *Recent Trends of Assimilation in Germany*. Fakultät für sozialwissenschaften ZUMA. Universitaet Mannheim.
- Kauppinen, T., Skifter Andersen, H. & Hedman, L. (forthcoming): "Determinants of immigrants' entry to homeownership in three Nordic capital city regions".
- Kempen, R. van 2003: "Segregation and Housing Conditions of Immigrants in Western European Cities". Eurex Lecture 7. 13 March. Available at: <http://www.shiva.uniurb.it/eurex/syllabus/lecture7/Lecture7-VanKempen.pdf>.
- Kempen, R. van & Özbekren, A. S. 1998: "Ethnic segregation in cities: new forms and explanations in a dynamic world". *Urban Studies*, 35:1631-1653.
- Luthra, R. R. 2009: *Assimilation in a New Context: Second Generation Educational Attainment in Germany*. California Center for Population Research On-Line Working Paper Series.
- Massey, D. S. 1985: "Ethnic residential segregation: a theoretical synthesis and empirical review". *Sociology and Social Research*, 69:315-350.

- Massey, D. S. & Denton 1985: "Spatial assimilation as a socioeconomic outcome". *American Sociological Review*, vol 50:94-106.
- Model, S. 1991: "Caribbean Immigrants: A Black Success Story?". *International Migration Review*, 25(2):248-76.
- Molina, I. 2010: *Nedslag i diskriminering på bostadsmarknaden*. Unpublished report to the Equality Ombudsman (DO). Oslo.
- Murdie, R. A. 2002: "The housing careers of Polish and Somali newcomers in Toronto's rental market". *Housing Studies*, 17(3):423-443.
- Musterd, S. 2005: "Social and Ethnic Segregation in Europe: Levels, Causes and Effects". *Journal of Urban Affairs*, 27(3):331-348.
- Musterd, S.; Ostendorf, W. & Breebaart, M. 1998: *Multi-ethnic Metropolis: Patterns and Policies*. Dordrecht: Kluwer Publications.
- Nygaard, C. 2011: "International migration, housing demand and access to homeownership in the UK". *Urban Studies*, 48(11):2211-2229.
- Park, R. E. 1925: "The city: Suggestions for the investigation of human behaviour in the urban environment", i R. E. Park & E. W. Burgess (Eds.): *The City*. pp. 1-46. Chicago. IL: University of Chicago Press.
- Park, R. E. & E. Burgess 1969: *Introduction to the Science of Sociology*. 1921. Reprint. Chicago: University of Chicago Press.
- Peach, C. 1998: "South Asian and Caribbean ethnic minority housing choice in Britain, *Urban Studies*, 35(10):1657-1680.
- Phillips, D. 2009: "Minority Ethnic Segregation, Integration and Citizenship: A European Perspective". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(2):209-225.
- Portes, A. & Rumbaut, R. G. (Eds.) 2001: *Legacies: The story of the immigrant second generation*. University of California Press, Berkeley.
- Portes, A. & Zhou, M. 1993: "The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants". *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 530:74-97.
- Quercia, R. G. & Galster, G. C. 2000: "Threshold Effects and Neighborhood Change". *Journal of Planning, Education and Research*, 20:146-162.
- Safi, M. 2008: "The Immigrant Integration Process in France: Inequalities and Segmentation". *Revue française de sociologie*, 2008/5 (Vol. 49).
- Schaeffer, P. V. & Bukenya, J. O. 2010: "Assimilation of Foreigners in Former West Germany". *International Migration*. Article first published online: 15 Apr. 2010.
- Schmitter Heisler, B. 2000: "The Sociology of Immigration. From Assimilation to Segmented Integration, from the American Experience to the Global Arena", i C. B. Brettell & J. F. Hollifield (Eds.): *Migration Theory: Talking across Disciplines*. New York/London: Routledge, pp. 77-96.
- Simpson, L. & Finney, N. 2008: "Spatial patterns of internal migration: evidence for ethnic groups in Britain". *Population, Space and Place*, 15(1):37-56.
- Sinning, M. 2010: "Homeownership and Economic Performance of Immigrants in Germany". *Urban Studies*, 47(2):387-409.
- Skifter Andersen, H. 2015a: *Indvandring, integration og etnisk segregation. Udviklingen i indvandrernes bosætning siden 1985*. Copenhagen: Danish Building Research Institute.
- Skifter Andersen, H. 2015b: "Explanations for Special Neighbourhood Preferences among Ethnic Minorities". *Housing Theory and Society* (E-pub ahead of print).

- Skifter Andersen, H. 2010: "Spatial Assimilation in Denmark. Why do Immigrants move to and from Multi-ethnic Neighbourhoods?" *Housing Studies*, 25(3):281-300.
- Skifter Andersen, H. 2007: "Er indvandrerens bosætningsmønster et samfundsproblem?" *Dansk Sociologi*, 18(4):99-105.
- Skifter Andersen, H. 2006a: *Etniske minoriteters flytninger og boligvalg*. Hørsholm: Statens byggeforskningsinstitut.
- Skifter Andersen, H. 2006b: *Bo sammen eller spredt? Etniske minoriteters boligønsker og motiver for bosætning*. Hørsholm: Statens byggeforskningsinstitut.
- Skifter Andersen, H. 2006c: *Undersøgelse af til- og fraflytningen fra tre multietniske boligområder*. SBI 2006: 12. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.
- Skifter Andersen, H. 2005: *Den sociale og etniske udvikling i almene boligafdelinger*. Hørsholm: SBI forlag, 2005. 58 s. (SBI; nr. 2005:010).
- Skifter Andersen, H.; Andersson, R.; Wessel, T. & Vilkkama, K. 2013: "Housing Systems and Ethnic Spatial Segregation: Comparing the Capital Cities of Four Nordic Welfare States". *Paper to ENHR conference Terragona Spain*.
- Skovgaard Nielsen, R. 2014: *A change for the better? A life course analysis of the housing careers of Somalis and Turks in the Danish housing market*. Ph.d.-afhandling. Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet.
- Slack, T. & Jensen, L. 2007: "Underemployment across immigrant generations". *Social Science Research*, 36:1415-1430.
- Søholt, S. 2007: *Gjennom nåløyet – en sammenligning av tilpasninger til boligmarkedet blant hushold av pakistansk, tamilsk og somalisk bakgrunn, Oslo 1970-2003*. Thesis. Oslo: Institute for Political Science, Faculty of Social Sciences, University of Oslo.
- Søholt, S. & Astrup, K. 2009: *Etniske minoriteter og forskjellsbehandling i leiemarkedet (Ethnic minorities and unequal treatment in the rental market)*. NIBR-report: 2. Oslo: Norwegian Institute for Urban and Regional Research.
- Wacquant, L. 1997: "Marginalitet i storbyerne i det kommende årtusinde". *Social Kritik*, (52-53):18-27.
- Valdez, Z. 2006: "Segmented Assimilation among Mexicans in the Southwest". *Sociological Quarterly*, 47(3):397-424.
- Wright, R.; Ellis, M. & Parks, V. 2005: "Re-placing Whiteness in Spatial Assimilation Research". *City and Community*, 5(2):111-135.

Appendix: Variable anvendt i de statistiske analyser

A. Logistiske regressioner af sammenhængen mellem opholdstid og bosætning i henholdsvis almene boliger og multi-etniske byområder.

Den centrale uafhængige variabel er en gruppering i danskere og i indvandrere, som henholdsvis har boet i Danmark i 0-1 år, 2-5 år, 6-10 år, 11-15 år og 16-23 år. I analyserne for almene boliger er danskerne referencevariabel. Derudover er brugt en række kontrolvariable. Referencevariablene er fremhævet med fed og kursiv tekst.

- **Tidsperiode:** 1985-87, 1988-92, 1993-97, 1998-02, 2003-06, 2007-08
- **Køn:** *Mand*, kvinde
- **Aldersgruppe:** 15-29, 30-44, 45-59, 60-
- **Familietype:** *Enlig uden børn*, enlig med børn, par uden børn, par med børn
- **Familiens socialgruppe/beskæftigelse** defineret ud fra den person, som har højest indkomst: Pensionister, Uden arbejde i øvrigt, Arbejdsløse, Studerende, *Beskæftigede*
- **Flerfamiliehusstand?:** Bor der flere end en familie (efter Danmarks Statistiks definitioner) på adressen?
- **Antal personer i familie**
- **Husstandsindkomst kvintil:** Husstandsindkomsterne i de enkelte år for hele befolkningen er opdelt i kvintiler (5 lige store grupper) fra kvintil1 til *kvintil5*.
- **Urbaniseringsgrad for bopæl:** Hovedstadsområdet, Odense-Aalborg-Århus, Kommuner med by større end 10.000 indbyggere, *Kommuner med byer mindre end 10.000*

Indvandrerne er opdelt i landegrupper og indvandringstype efter den måde de er indvandret på.

Landegrupper:

- Øst- og centraleuropæiske lande, heriblandt nogle af de nuværende EU lande
- Lande fra Mellemøsten og Nordafrika – fra Afghanistan til Marokko – som primært indeholder muslimske lande
- Øvrige Asien, og
- Øvrige Afrika

Indvandringsmåde:

- Indvandret alene som enkeltperson
- Indvandret familie
- Familiesammenført m. indvandrere
- Familiesammenført m. danskere

Disse opdelinger baseret på data om familiesituationen i indvandringsåret og om en evt. partner er indvandret tidligere eller er dansker.

B. Data anvendt i udviklingen af regressionsmodeller til estimering af "normale" til- og fraflytninger fra byområder.

Data er baseret på voksne 15+ år, som ikke bor hos forældre. Der gennemføres 4 regressioner for henholdsvis fraflytning af danskere, tilflytning af danskere, fraflytning af etniske minoriteter og tilflytning af etniske minoriteter. De områdevariable, der indgår i analysen er:

Andelen af beboerne 15+ år, som er:

- 30-44 år
- 45-59 år
- 60+ år
- Pensionist
- På kontanthjælp
- Arbejdsløs
- Beskæftiget
- Tilhører indkomstkvartil 1
- Tilhører indkomstkvartil 2
- Tilhører indkomstkvartil 3
- Tilhører indkomstkvartil 4
- Enlige uden børn
- Enlige med børn
- Par uden børn

Andelen af boliger i området, som er:

- Ejerboliger
- Almene boliger
- Andelsboliger
- Private udlejningsboliger

Urbanisering

- I Hovedstadsregionen
- I Århus, Ålborg eller Odense
- Bystørrelseskode

Kommuneforhold:

- Andel almene boliger
- Andel ejerboliger
- Fraflyttede danskere fra områder i kommune
- Fraflyttede etniske minoriteter fra områder i kommune
- Tilflyttede danskere fra områder i kommune
- Tilflyttede etniske minoriteter fra områder i kommune

Periode:

- 1988-92
- 1993-97
- 1998-02
- 2003-06
- 2007-08